

Etelä-Savon
hyvinvointialue

etelasavonha.fi

Kuoleman kohdatessa

TUEKSI LÄHEISEN KUOLEMAAN LIITTYVIEN
ASIOIDEN HOITAMISESSA JA SURUSSA

Tämä opas on tarkoitettu tueksi sellaisessa elämäntilanteessa, jossa läheinen ihminen on kuollut.

Oppaassa kerrotaan, mitä läheisen kuolemaan liittyviä asioita tulee hoitaa ja mihin ottaa yhteyttä.

Oppaan loppupuolella esitellään tahoja, joissa työskentelevät ihmiset auttavat menetyksestä selviytymisessä ja surun kanssa elämisessä.

Kuoleman kohdatessa...

Sairaalassa

Kun ihminen kuolee, lääkäri todentaa hänet kuolleen. Kuoleman todennut lääkäri tekee ilmoituksen kuolemasta väestötietojärjestelmään. Sieltä tieto välittyy mm. Kelaan, vakuutus- ja työeläkelaitoksiin, pankkeihin ja seurakuntaan.

Kuoleman jälkeen vainajan voi mahdollisuuksien mukaan hyvästellä sillä osastolla tai hoitolaitoksessa, jossa hän oli kuollessaan. Toiveita kannattaa esittää osaston tai hoitolaitoksen henkilökunnalle.

Sairaalan kappelissa tapahtuvia vainajan hyvästelyjä varten on varattava erikseen aika. Sairaalkappelin varauksia hoitavat Mikkelissä obduktioteknikot ja Savonlinnassa sairaalan vahtimestarit. Yhteystiedot löytyvät tältä sivulta.

Kun läheinen kuolee, omaiset ottavat yhteyttä oman seurakunnan kirkkoherranvirastoon ja halutesaan hautaustoimistoon. Kirkkoherranvirastoon otetaan yhteyttä myös väestörekisteriin kuuluvan vainajan kohdalla. Virkatodistus on hyvä hakea jo tässä vaiheessa, sillä sitä tarvitaan monessa paikassa vainajan asioita hoidettaessa. Virkatodistuksen hakemisesta

kerrotaan tämän esitteen kohdassa Virallisia asiakirjoja.

Kun vainaja siirretään pois sairaalan tiloista, voi hetkeen sopia myös kappeliin saattohartauden. Sen toimittaa sairaalapastori. Saattohartauden voi omaisten niin halutessa toimittaa myös muu seurakunnan työntekijä tai seurakuntalainen.

Hautaan siunaaminen tapahtuu seurakunnan kappelissa, kirkossa tai sairaalan kappelissa. Sairaalan kappeli on kaikkien uskontokuntien ja uskontokuntiin kuulumattomien käytettävissä.

Hautaustoimistot auttavat halutessanne käytännön järjestelyissä aikatauluihin, varauksiin, vainajan pukemiseen ja siirtoon liittyen.

Sairaalakappelin varaukset

- **MIKKELI**
obduktioteknikko
044 351 2453 (ark. 8-14)
- **SAVONLINNA**
sairaalan vahtimestari
044 417 3245 (ma-su 7-15)
- Sairaalapastorien
yhteystiedot sivulla 19

Kotona

Kun ihminen kuolee saattohoidossa kotona, kuolemasta ilmoitetaan häntä hoitaneeseen kotisairaalan yksikköön. Kuoleman tapahtuessa yöllä voidaan odottaa seuraavaan aamuun.

Silloin, kun kuoleman hetkeä ennakoidaan lähitulevaisuuteen,

kuolevan toiveista esimerkiksi hautajaisiin liittyen on hyvä jutella yhdessä. Se helpottaa asioiden hoitamista sitten, kun kuolema on tapahtunut. Myös hautaustoimistoon voi olla yhteydessä jo etukäteen.

Äkillinen kuolema?

Läheisille omaisen äkillinen kuolema tulee aina yllätyksenä, joten siihen ei ole osattu varautua mitenkään ja siksi läheisten tuen

tarve on yleensä suuri. Oppaan sivulta 17 alkaen löydät yhteystiedot Eloisan ja muiden toimijoiden tarjoamiin tukikanaviin.

Virallisia asiakirjoja

Hautauslupa

Hautauslupa tarvitaan, jotta haudaus voidaan suorittaa. Hautausluvan laatii lääkäri, joka vastasi henkilön hoidosta ennen hänen kuolemaansa.

Mikäli kuolemansyyn selvittämiseksi on tehty lääketieteellinen tai oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus, hautausluvan laatii ruumiinavauksen suorittanut lääkäri.

Hautauslupa annetaan omaiselle tai muulle hautaamisesta huo-

lehtivalle henkilölle. Mahdollisen ruumiinavauksen jälkeen hautauslupa kulkee vainajan mukana vainajan säilytyspaikkaan. Hautauslupa on toimitettava edelleen hautautavasta riippuen hautausmaahan tai krematorion pitäjälle.

Hautaukseen liittyviä käytännön järjestelyitä voi hoitaa jo ennen hautausluvan saamista esimerkiksi hautaustoimistossa ja kirkkoherranvirastossa.

Kuolintodistus

Kuolintodistus on tilastollinen asiakirja, josta selviää vainajan kuolinsyy. Kuolintodistus laaditaan vasta kaikkien kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien tutkimusten valmistuttua ja se osoittaa, että kuolemansyyn selvitys on saatettu virallisesti loppuun.

Kuolintodistuksen laatii lääkäri, joka vastasi henkilön hoidosta ennen hänen kuolemaansa. Oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen jälkeen kuolintodistuksen laatii oikeuslääkäri.

Lähiomaisella on oikeus saada erikseen pyydettyäessä kopio kuolintodistuksesta. Kuolintodistusta ei kuitenkaan tarvita yleensä viranomaisten kanssa asioitaessa, kts. virkatodistus.

Virkatodistus

Virkatodistus tarvitaan, kun vainajan asioita hoidetaan pankissa, vakuutuslaitoksissa tai muissa viranomaislaitoksissa. Virkatodistusta tarvitaan myös perunkirjotukseen, joka tulee tehdä kolmen kuukauden kuluessa kuolinpäivästä.

Virkatodistus on maksullinen ja se tilataan seurakuntien keskusrekisteristä tai jos vainaja on kuulunut väestörekisteriin tai rekisteröityyn uskonnollisen yhdyskuntaan, niin tällöin tilaus tulee tehdä Digi- ja väestötietovirastolle. Jos vainaja on kuulunut sekä seurakuntaan että muuhun rekisteriin, tilaa sukuselvitys molemmista paikoista.

Tutustu Läheisen kuolema -oppaaseen Suomi.fi:ssä!

Oppaassa vastataan ensin yksinkertaisiin kysymyksiin, jonka jälkeen opas tarjoaa tilanteeseen sopivia toimintaohjeita ja palvelutietoja.

Suomi.fi

[www.suomi.fi/
opaat/laheisen-kuolema](https://www.suomi.fi/opaat/laheisen-kuolema)

Henkilökohtaiset tavarat ja hoitomaksut

Sairaalassa tai hoitolaitoksessa kuolleen henkilön henkilökohtaisia omaisuutta voi tiedustella siltä osastolta tai hoitolaitoksesta, jossa häntä viimeksi hoidettiin.

Sairaalan ulkopuolelta tuotujen vainajien henkilökohtaisia tavaroita voi tiedustella siltä poliisi-

laitokselta, jonka alueella henkilö on kuollut.

Hoitolasku lähetetään vainajan kotiosoitteeseen, ellei omaisten kanssa muuta sovita. Vainajan säilytys ja kuolemansyyhyn liittyvät tutkimukset ovat omaisille maksuttomia.

Kuolemansyyn selvittämiseksi tehtävät tutkimukset

Lääketieteellinen ruumiinavaus

Jokaisen Suomessa kuolleen kuolemansyy selvitetään, joko lääketieteellisesti tai oikeuslääketieteellisesti.

Hoitava lääkäri tai nimetty virkalääkäri vastaa lääketieteellistä kuolemansyyn selvittämisestä. Lääketieteellinen kuolemansyyn-

selvitys tehdään, jos kuoleman oletetaan johtuneen sairaudesta ja henkilö on ollut viimeisen sairautensa aikana lääkärin hoidossa.

Lääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen tarvittaessa liittyvään ruumiinavaukseen tar-

vitaan vainajan omaisen tai läheisen suostumus. Myös lähiomainen voi pyytää ruumiinavauksen tekemistä. Lääketieteelliset ruumiinavaukset tehdään Mikkelin keskussairaalassa.

Ruumiinavauksen suorittanut lääkäri laatii hautausluvan heti ruumiinavauksen jälkeen.

Oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus

Poliisi vastaa oikeuslääketieteellisestä kuolemansyynselvityksestä. Oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen tarvittaessa liittyvään ruumiinavaukseen poliisi antaa määräyksen, eikä omainen voi sitä kieltää.

Oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus tehdään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkintäyksikössä Kuopiossa niissä tapauksissa, jotka on mainittu laissa kuolemansyyn selvittämisestä. Poliisiviranomainen ilmoittaa oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen ajankohdan omaisille.

Oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen jälkeen oikeuslääkäri laatii hautausluvan. Hautausluvan lisäksi, omaiset saavat kirjekuoressa ruumiinavauslausunnon ja kuolintodistuksen tilauslomakkeen, nämä kaikki kulkevat vainajan mukana vainajan säilytyspaikkaan.

Lisätietoa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos:
thl.fi > oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus

Vainajan hautaaminen

Vainajan kuljetus

Hyvinvointialueet ja poliisi käyttävät vainajan kuljetuksissa omia sopimustoimittajiaan, esimerkiksi vainajan kuljetuksissa kotoa tai hoitolaitoksesta sairaalaan kuoleman toteamista ja vainajan säilytystä varten. Näiden kuljetusten kustannuksista vastaavat hyvinvointialueet ja valtio.

Omaisten tehtävänä on järjestää arkkukuljetus vainajan säilytyspaikasta edelleen seurakunnan

tai krematorion tiloihin. Kuljetus voidaan suorittaa, kun hautauslu-pa on laadittu.

Evankelis-luterilaisiin seurakuntiin kuuluvat

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat vainajat siunataan. Hautaan siunaaminen tapahtuu seurakunnan kappelissa, kirkossa tai sairaalan kappelissa. Mikäli siu-

Muistotilaisuus on omaisten juhla, jonka sisällöstä ja kulusta he päättävät itse.

Halutessaan he voivat kutsua mukaan papin ja/tai kanttorin.

naus halutaan sairaalan kappeliin ja omaiset haluavat käyttää apuna hautaus toimistoa, hoitaa hautaus toimisto asiaan liittyvät järjestelyt ja varaukset.

Käytännön järjestelyt voi hoitaa myös itse tai ostaa hautaus toimiston palveluista vain osan. Omaiset voivat ostaa hautaus toimiston palvelut haluamastaan hautaus toimistosta mistä tahansa Suomessa.

Ennen hautaan siunaamista käydään siunauskeskustelu papin kanssa. Se voidaan käydä yhteisessä tapaamisessa, puhelimitse tai sähköpostitse sen mukaan, mikä omaiselle on luontevinta. Siunauskeskustelussa jutellaan

vainajasta, surusta, ja sovitaan hautajaisiin liittyvistä käytännön asioista.

Kun hautajaiset järjestetään seurakunnan kappelissa, musiikista sovitaan kanttorin kanssa. Sairaalan kappelissa tapahtuvan siunaamisen musiikista voit tiedustella seurakunnalta.

Muihin seurakuntiin kuuluvat

Eri uskontokunnilla on omat käytänteensä hautaamiseen ja vainajan käsittelyyn liittyen. Lisätietoa hautaamiseen liittyvistä käytänteistä kannattaa kysyä suoraan vainajan seurakunnasta.

Kirkkokuntiin kuulumaton haudaus

Osa vainajista ei kuulu mihinkään uskonnolliseen yhteisöön. Hautajaisjärjestelyistä huolehtivia omaisia voi askarruttaa, millaiset hautajaiset tulisi järjestää. Pohdinnat voi aloittaa esimerkiksi siitä, mikä hautaustapa ja -paikka sopisi edesmenneelle parhaiten hänen maailmankuvansa ja hautajaisjärjestelyjen kulun huomioiden.

Evangelisluterilaisen kirkon seurakuntien hautausmaat toimivat yleisinä hautausmaina, joten myös kirkkoon kuulumaton vainaja on oikeutettu saamaan hautapaikan sen seurakunnan hautausmaalta, jonka alueella vii-

meisimmäksi eläessään asui (oli kirjoilla).

Arkkuhautapaikkojen lisäksi seurakuntien hautausmailla on uurnahautapaikkoja sekä tuhkan sirottelualue.

Vainaja voidaan pyynnöstä haudata myös uskonnollisesti neutraalille hauta-alueelle. Hauta-alueet ovat useimmiten alueen seurakuntien ylläpitämiä alueita, joilla ei ole lainkaan uskonnollisia tunnuksia.

Siviilihautajaisiin ei ole määritelty erityistä rakennetta, vaan tilaisuus voidaan valmistella vapaasti edesmenneen ja/tai omaisten tahdon mukaan.

Taloudellinen tuki vainajan omaisille

Hautausavustus

Hautausavustus on taloudellinen tuki, joka kattaa ihmisen hautaamiseen liittyviä kustannuksia. Hautausavustusta maksetaan pakollisista tapaturma-, liikenne-, sotilastapaturma-, sotilasvamma- ja potilasvakuutuksesta.

Vainajalla voi olla oikeus työnantajan, ammattiyhdistyksen tai työeläkeyhtiön maksamaan hautausavustukseen. Asiaa kannattaa kysyä työnantajalta tai ammattiliitosta.

Jos vainaja oli varaton, voivat omaiset tai muut läheiset halutesaan vastata kuluista. He voivat myös hakea hautajaisiin avustus-

ta hyvinvointialueelta. Kunta voi mahdollisesti myöntää hautausvustusta varattomalle kuolinpesälle toimeentulotukena.

Lisätietoja

- > www.kela.fi
- > www.tyoelake.fi
- > www.infoFinland.fi
- > elämäntilanteet
- > omaisen kuolema
- > eläkkeet eri elämäntilanteissa
- > leskeneläke ja lapseneläke
- > perhe
- > kun läheinen kuolee Suomessa (voi valita eri kielen)

Perhe-eläke

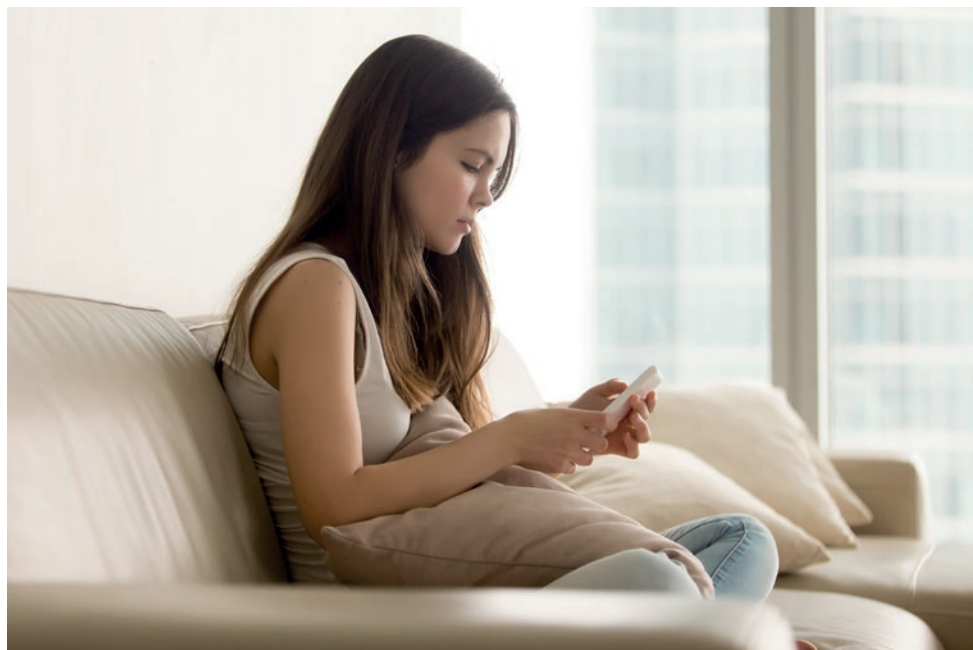
Perhe-eläkkeet turvaavat lesken ja lasten toimeentuloa ja ne ovat lakisääteisiä. Lähiomaisen kuolema muuttaa perheen toimeentuloa. Perhe-eläke turvaa lesken ja lapsen toimeentuloa, jos puoliso tai lapsen vanhempi kuolee.

Leskeneläkettä voidaan maksaa Kelalta alle 65-vuotiaalle leskelle, työeläkejärjestelmästä (kansaneläkelaki ja työeläkelaki) maksettavalla leskeneläkkeellä ei ole ikärajaa. Lapseneläkettä maksetaan alle 18-vuotiaalle lapselle. Kelalta lapseneläkettä voidaan maksaa myös alle 21-vuotiaalle opiskelevalle lapselle. Jokaiselle

edunsaajalle on täytettävä oma hakemus.

Leskeneläkettä haetaan leskeneläkehakemuksella ja lapseneläkettä lapseneläkehakemuksella. Samalla hakemuksella haetaan sekä kansaneläkelain että työeläkelakien mukaiset eläkkeet. Perhe-eläkkeiden myöntämiselle on määrätty edellytykset, joita kannattaa kysellä tarkemmin Kelalta.

Tapaturma-, liikenne-, sotilas-tapaturma-, sotilasvamma- ja potilasvahinkovakuutuksesta voi saada perhe- tai huoltoeläkkeitä. Ne ovat ensisijaisia muihin perhe-eläkkeisiin nähden.

Työntekijäin ryhmähenkivakuutus

Työntekijäin ryhmähenkivakuutus on työnantajan työntekijöilensä ottama henkivakuutus. Vakuutuksesta maksetaan kuolemantapauskorvaus työntekijän kuoleman jälkeen, mikäli hänellä on vakuutusehdoissa mainittuja edunsaajia. Edunsaajia ovat vainajan puoliso sekä alle 22-vuotiaat lapset.

Vakuutettuina ovat eräin poikkeuksin kaikki työeläkelakien alaisessa työsuhteessa olevat työntekijät, määrätyn ajan työsuhteen päättymisen jälkeenkin. Työnte-

kijä lakkaa olemasta vakuutettu viimeistään silloin kun hän alkaa saada vanhuuseläkettä tai hän täyttää 68 vuotta eikä hänellä ole vakuutusehdoissa määriteltyä työsuhdetta. Maanviljelijöillä on vastaava pakollinen MYEL-vakuutukseen sisältyvä turva.

Yksityiset vakuutukset

Vainajalla saattaa olla vakuutus, johon sisältyy kuolemantapauskorvaus. Vakuutusyhtiö opastaa korvausten hakemisessa.

Eloisan tarjoamaa tukea ja apua

Kun läheinen ihminen kuolee, voi tulla tarve saada ammatillista tukea menetyksen nostamien ajatusten ja tunteiden käsittelyyn. Tarjolla on monenlaista tukea, josta voi valita sopivimman.

Sosiaalipäivystys auttaa äkillisissä kriisitilanteissa, kuten läheisen kuolemassa, lähisuhdeväki-valtatapauksissa, onnettomuuden

tai rikoksen uhriksi joutumisessa tai muussa vakavassa kriisitilanteessa. Sosiaalipäivystys auttaa tarvittaessa eteenpäin.

Sosiaalipäivystys

➤ **044 794 2394**

Avoinna 24/7

Terveyssosiaalityö

Terveyssosiaalityöntekijät ja -ohjaajat työskentelevät terveydenhuollossa. He auttavat sosiaalityurvaan ja -palveluihin liittyvissä kysymyksissä.

Terveyssosiaalityölle on luonteenomaista psykososiaalinen lähestymistapa ja tuen tarjoaminen. Keskustelu terveydenhuollon sosiaalityöntekijän tai -ohjaajan kanssa voi auttaa potilaita ja heidän läheisiään jäsentämään muutunutta tilannetta ja ottamaan huomioon sosiaalityurvaa koskeva tieto omassa tilanteessaan. Keskustelun kautta voi myös löytää keinoja selviytymiseen ja jaksamiseen.

Yhteydenotto puhelimitse tai hoitohenkilökunnan välityksellä.

Sairaalapastorit

Sairaalapastorit ovat evankelis-luterilaisen kirkon pappeja, jotka tekevät työtä Eloisassa.

Menetyksen tuomia ajatuksia ja tunteita on mahdollista käsitellä sairaalapastorin kanssa luottamuksellisesti ja asiakkaan omaa vakaumusta kunnioittaen.

Sairaalapastorilta voi pyytää myös hengellistä tukea, esimerkiksi yksityisen ehtoollisen, rukousta tai rippiä.

Sairaalapastorit tavoitat arkisin klo 8–16. Katso yhteystiedot vierreiseltä sivulta.

Terveyssosiaalityö

- Osastokohtaiset yhteystiedot:
etelasavonha.fi > terveyssosiaalityö
- Puhelinvaihe
015 411 4100 (ark klo 8–16)

➤ **MIKKELI**

Maija Haaparanta
0400 143 338
maiha.haaparanta@evl.fi

➤ **MIKKELI**

Mirka Härkönen
0400 143 339
mirka.harkonen@evl.fi

➤ **SAVONLINNA**

Jaana Paju
044 417 3285
jaana.paju@evl.fi

Muuta tukea ja apua

Kriisikeskukset

Suomen mielenterveys ry:n Kriisikeskuksella voit keskustella kaikista mieltä painavista asioista ja elämän kriisitilanteista luottamuksellisesti. Keskustelun lähtökohtana ovat juuri ne asiat, joista sinä haluat puhua. Keskusteluissa pyritään yhdessä löytämään ratkaisuja henkilön tilanteeseen ja vahvistamaan omia voimavaroja.

Kriisikeskuksen vastaanotolle voi tulla yksin, puolison, seurustelukumppanin tai vaikka ystävän kanssa. Vastaanottoajan saa

yleensä viikon sisään, akuutissa tilanteessa nopeamminkin. Kaikki kriisityöntekijät ovat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, joilla on vahva osaaminen kriisi- ja mielenterveystyössä.

Kriisikeskuksella tehtävä asiakastyö ovat maksutonta eikä siihen tarvita lähetettä. Yhteydenotto riittää. Halutessaan voi asioida nimettömänä. Kriisikeskuksen käytössä ei ole asiakastietojärjestelmää eikä käynneistä jää kirjauksia.

Mikkelin kriisikeskus

mielenterveysseurat.fi/mikkeli

Ajanvaraus: 015 214 401 (arkisin klo 9–16) tai

kriisikeskus@mikkelinkriisikeskus.fi

Osoite: Porrassalmenkatu 19 B 31

Savonlinnan kriisikeskus

mielenterveysseurat.fi/savonlinna

Ajanvaraus: 0440 273 700 (ma–pe klo 10–16) tai

kriisikeskus@slnkriisikeskus.fi

Osoite: Olavinkatu 40 A

mieli

Järjestöt ja yhdistykset

Järjestöt ja yhdistykset tarjoavat apua ja tukea surussa sekä vertaisryhmiä, kun kuolemasta on kulunut jo aikaa.

Tukea tarjoavia järjestöjä ovat esimerkiksi **Suomen nuoret lesket ry** ja **Käpy - Lapsikuolemaperheet ry**.

**NUORET
LESKET**
RY

nuoretlesket.fi

KÄPY
Lapsikuolemaperheet ry

kapy.fi

RIKU

Mikäli omainen menehtyy rikoksen seurauksesta, tukea ja neuvontaa on mahdollista saada maksuttomasti myös Rikosuhripäivystyksestä (RIKU).

Rikosuhripäivystyksessä tuetaan muun muassa rikosprosessiin liittyvissä asioissa ja autetaan tarvittaessa tukihenkilön saamisessa. Tukihenkilö voi olla mukana esimerkiksi erilaisissa viranomaistapaamisissa ja oikeudenkäynneissä.

Etelä-Savon alueella Rikosuhripäivystyksen palvelupisteet sijaitsevat **Mikkelissä (0400 922 310)** ja **Savonlinnassa (044 075 6798)**. Yhteyttä voi ottaa myös sähköpostilla **itasuomi@riku.fi**.

Valtakunnallisesti neuvontaa saa puhelimesta **116 006** ja chatissa. Lisätietoa ja chat nettisivuilla **riku.fi**.

riku.fi

VIOLA - väkivallasta vapaaksi ry

Viola - väkivallasta vapaaksi ry on Etelä-Savon alueella toimivat perhe- ja lähisuhdeväkivallan avopalveluyksikkö, jossa autetaan sekä väkivallan tekijöitä että uhreja. Palvelut ovat maksuttomia.

Viola toimii Mikkelissä osoitteessa Tarkk'ampujankuja 1. Yhteydenotot ja ajanvaraukset numeroon **015 365 330** ma-pe klo 10–12 tai sähköpostitse: **yhteydenotot@violary.fi**.

violary.fi

Etelä-Savon
hyvinvointialue

Toivomme saavamme palautetta
toiminnastamme. Parhaiten se löytää perille,
kun annat palautetta osoitteessa:

www.etelasavonha.fi/palaute

Sosiaalisessa mediassa annetut palautteet ovat meille haastavia,
sillä salassa pidettäviä asioita emme voi käsitellä julkisesti.

Seuraa somessa

@etelasavonha

Eloisa Etelä-Savon hyvinvointialue

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35-37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1-3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 (ma-pe 8.00–16.00)

www.etelasavonha.fi